

формирование философско-правовых взглядов О. Потебни. Обосновывается мысль, что именно такие христианские принципы, как религиозная мораль, взаимоуважение, междунациональное равенство, справедливость, последовательный национализм стали предпосылкой формирования взглядов мыслителя в отрасли философии и права.

Ключевые слова: христианские основы, христианские принципы, христианская мораль, философско-правовые взгляды О. Потебни, причины и предпосылки формирования философско-правовых взглядов О. Потебни.

Lutsky I.M. Christian bases of philosophical-legal looks of O. Potebnya

In the article investigational influence of christian bases of society is on forming of philosophical-law looks of O. Potebnya. An idea is grounded, that exactly such christian principles, as a religious moral, honour, international equality, justice, successive nationalism became pre-condition of forming of looks of thinker in industry of philosophy and law.

Keywords: christian bases, christian principles, christian moral, philosophical-law looks of O. Potebnya, reason and pre-condition of forming of philosophical-law looks of O. Potebnya.

Луцький Р.П.

ПОЗИТИВНЕ ПРАВО ЯК ЯВИЩЕ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЙСНОСТІ

УДК 342.72

Постановка проблеми. Позитивна теорія (або загальна теорія позитивного права), що підsumовує дані аналітичної юриспруденції, - це самодостатня юридична наука, предметом якої є догма права. Саме вона із своїми «відгалуженнями» (історією права, порівняльним правознавством) і у поєднанні з соціологією права, займає гідне місце в системі юридичних наук, виконує у всьому комплексі юридичних знань свої особливі та незамінні функції сфери законодавства. А позитивне право являється основою цієї теорії і визначення сутності та особливостей даної категорії має визначальне значення для усвідомлення позитивного підходу щодо розуміння основ правотворення. Саме ці положення становлять актуальність піднятого проблематики.

Аналіз останніх досліджень. Методологічною основою статті стали праці С.С. Алексєєва, В.Д. Бабкіна, В.А. Бачиніна, В.С. Журавського, М.В. Костицького, В.С. Нерсесянца, Н.М. Оніщенко, М.І. Панова, О.Л. Копиленка, Н.М. Пархоменко, С.С. Сливки, Л.Л. Фуллера, Р.О. Халфіна, Ю.С. Шемшушенка, які сприяють осмисленню поточних процесів в теорії права та мають важливе значення для подальшого їх дослідження.

Виходячи уже з тих фундаментальних основ, які вони заклали, вважаю за

доцільне провадити власні дослідження визначеної проблематики.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою написання даної статті є визначення сутності та особливостей позитивного права на основі правильного розуміння тих першооснов, які являються ключовими факторами в процесі законотворення. Саме останні окреслюють ті складові, які й характеризують сутність так званого державного (позитивного) права.

Виклад основного матеріалу. У кожному політично-організованому суспільстві існує природне право, яке охоплює такі основні права людини, як: право на життя, право на свободу, право на рівний еквівалент при товарному обміні...

Саме природне право являється основою та істотним організмом права, вимогами «правового» характеру, які безпосередньо витікають із життя, з розуму, і вони багато в чому визначають мораль та звичаї, і є головними підставами для оцінки діючого права.

Природні права існують незалежно від того, закріплени вони, де-небудь в законі чи ні, їх зміст витікає з природного порядку речей, з самого життя, з тих, що існують в товаристві економічних, духовних і навіть природних чинників. С.С. Алексєєв вважає, що «якщо в умовах цивілізації право (позитивне право) займає центральне місце в інфраструктурі соціального регулювання, то її початковим елементом, відправним, активним чинником, переломлюючим вимоги економіки, інші об'єктивно обумовлені вимоги суспільства, є природні права»[1, с. 119].

На відміну від природного права, право в юридичному значенні виступає як позитивне право, виражене в законі, в інших джерелах. Як позитивне право воно:

- створюється людьми, суспільними утвореннями, законодавцями, судами, самими суб'єктами права, тощо, є результатом їх творчості, цілеспрямованій вольовій діяльності;

- існує у вигляді закону, інших джерел, тобто у вигляді зовні вираженої реальності (а не просто у вигляді думки, ідеї).

Позитивне право – це право чітке, визначене, записане в законі, стійке, таке, що захищається особливими державними органами. Але і в даному сенсі позитивне право має два значення:

- суб'єктивне право – свобода і можливість суб'єкта, конкретної особи, на юридично забезпечену поведінку;

- об'єктивне право – тут термін «право» близький до термінів «закон», «законодавство», мається на увазі не свобода і можливості поведінки, а щось «об'єктивне». В суспільстві – юридичні норми, виражені в законах, інших джералах, або в цілому, або як частина.

Саме, об'єктивне право, є початковим пунктом при розгляді всього комплексу правових понять. В той же час важливим є значення в юридичних справах, у житті особи суб'єктивних прав. Адже недаремно право називається «правом».

Основне призначення цього дуже важливого інституту в житті людей полягає в тому, щоб визначати дозволене і недозволене, тобто визначати юридичні можливості людей, свободу поведінки тих або інших суб'єктів. І цей важливий інститут називається «правом» якраз тому, що він за основовним своїм призначенням в житті особи покликаний, умовно кажучи, говорити про права»[2, с. 26].

Об'єктивне право називають також позитивним правом. Багато явищ, які позначаються словом «право» (такі, як моральні права, права-звичай) складаються та існують в самому способі життя, у вдачах і звичаях, в свідомості людей. Вони служать критерієм оцінки поведінки людини іншими людьми, в громадській думці, для визнання вчинків людини «правильними» або «неправильними», моральним або аморальним, відповідним звичаям чи ні.

Об'єктивне ж право, на відміну від моралі, звичаїв і особливо вимог природного права, є «позитивним» тому, що певні норми поведінки спеціально створюються (або признаються) людьми і владно затверджуються в суспільному житті як постійний і незаперечний імперативний критерій для обов'язкової поведінки. Створюються (або признаються) для того, щоб імперативно, в загальнообов'язковому порядку визначати – що юридично дозволено, а що - юридично недозволено. І вони в зв'язку з цим здебільшого, в ідеалі отримують певний зовнішній вираз у вигляді законів, юридичних прецедентів, інших джерел.

Об'єктивне право існує як якась даність, позитивна реальність - визначена і незмінна до тих пір, поки до неї не будуть в установленому порядку внесені які-небудь зміни.

Об'єктивне право в даному відношенні, тобто як позитивне право, можна визнати деяким штучним і постійно існуючим, «зavedеним» на безперервну дію для вирішення життєвих ситуацій зовнішнім утворенням (другою природою), що існує в державі.

Характеризуючи поняття теорії позитивного права, необхідно пригадати про те, що в сучасній юридичній науці «під позитивним правом мається на увазі право, що діє в даному суспільстві, розглядається в аспекті його конкретно-певного змісту і форми, тобто таким, яким воно безпосередньо виступає як регулятор поведінки людей, об'єднаних в єдину державу»[4, с. 234]. Звідси і система понять даної теорії.

У системі понять теорії позитивного права в нашому її баченні можуть бути виділені чотири групи таких понять [3, с. 45-46].

У першу групу понять теорії позитивного права включають поняття, що характеризують саме позитивне право в його статиці. Це поняття позитивного права, його норм, системи, джерел, а також поняття системи джерел позитивного права (або системи законодавства).

Друга група таких понять охоплює собою вже поняття, що характеризують позитивне право в його динаміці, тобто у дії. До їх числа відносяться поняття

дії права і його реалізації, правовідношення і юридичного факту, тлумачення права, колізій і пропусків в ньому, законності і правопорядку, правомірної поведінки, правопорушення і правою (юридичної) відповідальності, а також поняття ефективності в праві.

До третьої групи понять даного роду входять поняття, що відносяться до сфери встановлення норм права, їх впорядкування і вироблення на їх основі тих або інших правореалізаційних рішень (або здіслення тих або інших правореалізаційних дій). Такими є поняття правотворчості, систематизації права і юридичної техніки.

Нарешті, до четвертої групи понять такого вигляду відносять всі інші поняття, що не увійшли до перших трьох груп. Це поняття юридичного процесу, юридичної практики, правосвідомості, правового регулювання, засобів права, правової системи.

Потрібно сказати, що названі поняття теорії позитивного права виступають як базові, і лише від них походить або тісно пов'язані з ними багато інших понять, які мають менший ступінь теоретичного узагальнення. Так, наприклад, з поняттям джерела права тісно пов'язані поняття закону і підзаконного акту, а з поняттям системи права поняття галузі і інституту права. Поняття ж тлумачення права охоплює собою такі категорії, як об'єкт, суб'єкти, способи, стадії, результати тлумачення права, з'ясування і роз'яснення права, за якими теж стоять певні поняття.

Названі базові поняття теорії позитивного права навряд чи охоплюють собою всю систему таких категорій, а тому допускається можливість віднесення до їх числа цілого ряду інших.

Яким же чином певні вимоги щодо поведінки людей стають юридичними нормами - загальнообов'язковими стalonами для вирішення конкретних життєвих ситуацій?

Для того щоб відповісти на дане питання необхідно охарактеризувати правотворчу діяльність, оскільки саме вона являється визначальним фактором в процесі формування юридичних норм. Так, під правотворчою діяльністю слід розуміти цілеспрямовану розумну діяльність людей, направлену на те, щоб шляхом узагальнень (нормативних узагальнень) створити моделі вирішень життєвих ситуацій певного роду, що типізуються, - з тим, щоб ці моделі (норми) були основою для вирішень на практиці всіх випадків, що охоплюються такою нормою. Результатом правотворчої діяльності є нормативний юридичний акт - нормативний документ, через який в позитивне право вводяться нові норми, змінюються або відміняються старі і в якому юридичні норми «живуть», перебувають.

Головним нормативним юридичним актом є закон. Під законами іноді розуміють будь-який нормативно-правовий акт і навіть право в цілому. Подібне широке трактування закону в принципі допустиме, проте юридично вважається некоректним, бо вносить плутанину до питання про форми права. З формально-юридичної точки зору закон - це не будь-який нормативно-

правовий акт і не право в цілому, а тільки певний різновид нормативно-правових актів. Це нормативно-правовий акт, що володіє певними специфічними ознаками, яких немає у інших нормативно-правових актів» [5, с. 139]. По-друге, закон - це нормативно-правовий акт, який, за загальним правилом, приймається найвищим представницьким органом державної влади (парламентом, іншим законодавчим органом) або безпосередньо народом. Дані ознаки вважаються однією з найважливіших ознак закону. Вона вказує на те, що коло суб'єктів, здатних приймати закони, досить обмежений і ними можуть бути або законодавчі органи (практично завжди), або безпосередньо народ (тільки в порядку референдуму).

Таким чином доцільно відзначити, що правотворча діяльність виражена через систему нормативно-правових актів являється базою позитивного права та становить фундаментальну основу так званої теорії права законодавця.

Висновки з даного дослідження. Отже, наведені в науковій статті підходи до розуміння позитивного права та права загалом, не вичерпують усього різноманіття концепцій, що демонструють різні виміри та складові термінології правознавства. Тому доцільно навести власне бачення терміну позитивне право, під яким слід розуміти штучне право, що виходить від держави і суспільства та виражається в писаних правових нормах. Формою виразу позитивного права є цілий ряд нормативно-правових документів: закони, судові прецеденти, акти виконавчої влади, які й характеризують особливості правотворчої діяльності.

1. Алексеев С.С. *Линия права*. Под ред. С.С. Алексеева: – М.: Статут, 2006. – 461 с.
2. Алексеев С.С. *Право: азбука, теория, философия. Опыт комплексного исследования*. Под ред. С.С. Алексеева – М.: Статут, 1999. – 326 с.
3. Деревнин А.А. *Юридические понятия в праве // Академический юридический журнал. № 4 (14) (октябрь - декабрь) 2003 г. – С. 46*
4. Нерсесянц В.С. *Юриспруденция*. Под ред. В.С. Нерсесянца – М.: НОРМА-ИНФРА, 1998. – 288 с.
5. Оніщенко Н.М. *Сприйняття права в умовах демократичного розвитку: Монографія*. За ред. Н.М. Оніщенко – К. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2008. – 316 с.

Луцький Р.П. Позитивне право як явище соціальної дійсності

Актуальною проблемою в галузі юриспруденції є визначення теоретико-правових зasad функціонування позитивного права. Це питання потребує подальшого розвитку і вдосконалення. Данна проблема відіграє значну роль і викликає великий інтерес в сучасному суспільстві.

Ключові слова: закон, право, держава, позитивне право, природне право.

Луцкий Р.П. Позитивное право как явление сущительной действительности

Актуальной проблемой в отрасли юриспруденции является определение теоретико-правовых принципов функционирование позитивного права. Этот вопрос нуждается в последующем развитии и совершенствовании. Данная проблема играет

значительную роль и вызывает большой интерес в современном обществе.

Ключевые слова: закон, право, государство, позитивное право, естественное право.

Lutsky R. P. Positive right as the phenomenon of social reality

The actuality of the problem in the sphere of jurisprudence is determination teoretiko-legal principles of functioning positive right. This question needs subsequent development and perfection. This problem plays a considerable role and causes large interest in modern society.

Keywords: law, right, state, positive right, absolute law.

Маланій О. Я.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОNUВАННЯ ІНСПЕКЦІЇ ПРАЦІ НА ТЕРИТОРІЇ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ У СКЛАДІ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ (1918-1939 РР.)

УДК 340.12:349.2

У міжвоєнний період територія Східної Галичини перебувала під владою Другої Речі Посполитої. На українських землях Польща утворила Львівське, Станіславське та Тернопільське воєводства, в яких запровадила систему органів місцевого самоврядування та поширила дію польського законодавства.

Соціально-економічні труднощі, що виникли після світової війни, польська влада намагалась вирішувати за рахунок українських і білоруських земель, перетворивши їх у свою внутрішню колонію. Промисловість Східної Галичини складалась в основному з підприємств кустарного типу, зайнятих переробкою сільськогосподарської сировини. Економічні кризи призводили до порушення трудового законодавства та прав працівників. В порівнянні з корінними польськими землями, на території східних воєводств спостерігаємо вищий рівень безробіття та нижчу заробітну плату. Численні страйки робітників свідчать про порушення їхніх трудових прав, зокрема, несвоєчасної виплати заробітної плати, незаконного звільнення, не дотримання безпечних умов праці, розпорядку робочого дня та умов соціального забезпечення.

З метою врегулювання складних суспільних відносин, зокрема у сфері праці, в 1919 р. була створена Міжнародна Організація Праці (МОП). Зазначимо, що Польща була однією із держав-засновниць МОП. Для захисту прав робітників польська влада створила систему відповідних органів, зокрема Службу зайнятості, Раду охорони праці, Комітет допомоги безробітним, Касу хворих та Інспекцію праці, основним завданням якої був нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю у всіх сферах зайнятості.

Питання регулювання діяльності інспекції праці є актуальними і в нових історичних умовах для сучасної України, оскільки з проголошенням незалежності законодавство неодноразово змінювалось та доповнювалось (Положення про Державну інспекцію праці Міністерства праці та соціальної